

Бүгү чурттарның пролетарийлары, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№112 (10097)

1976 чылдың май 11, вторник

1025 чылда
үндүрүлгөсүнүн

Өрткө
2 көп.

УЛАМ ДОЛУ ХАНДЫРАР

Тываның хову шөлдеринде часкы ажилдар түлүктөп кирген, малчынар кыштагларындан часкы болгаш чайгы оларларже чоокшулай сайгарлып эгелзеп. Бо үе болза, келир күстүн чагай дүжүдү дээш тараажынын, хей мал төлү, продукция, эки сөмүрткө дээш малчынын эң чымыштыг ажылынын үези. Ынчангаш хову-шөлдерин болгаш мал ажылынын ажилдакчылары, СЭКП-нің XXV съездинин демдөлзүн ышкаш, боттарынын чинк эвес ажилын эртен-даң хаязыннан эгелзеп, орай кезжээге чедир, харын-даа дүне безин үргүлчүлөп турар.

Чер болгаш мал ажилдакчыларынын кызыг-чай чок, улуг күженишкени-биле ажилдап турар үезинде оларнын амырал болгаш садыг, нинти чөмөнниге талазы-биле хергелдерин улам долу хандыраар онза чугула учур-дузалыг. Бир эвес хову турлагларында, бригадаларда столоваларын, малчынарда болгаш чер ажилдакчыларында автолавкаларын ажилын, үнүшкүнүгү садыглаашкынын эки организаастаар болза, оларга хей ушакты кампап бээр, күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн беддеринге, техниканы долу ажыглаарында улуг илг болуру билдиргир. Ынчангаш көдээ ишчилерин хергелелин хандыраар дээр-ле чүгле тодуг-догаа чөмөнниге, аап-саап хергелел эвес, харын бүдүрүлгө чорудулгазында улуг салдарлыг херек болуру.

Бистин республиканың кооператорларында бо чугула херекти чедишкенин шийтирээринин бүгү аргалары бар. Респотребсоюз шугумунда 77 автолавкалар 20 муң ажыг кижилг 4 муң хире малчы турлаглары, фермалары, бригадалары хергелел барааннары-биле хандырып турар. Хову-трактор бригадаларынын төптеринде, чамдык фермаларда столоваларга, буфеттерге тааржыр оран-бажынар бар. Оларга ажыглаар биче хемжээлгиди дериг-херекселдер сөөлгү чылдарда элбеп келген.

Бар аргаларны билдирг ажилдап тургаш, тараажы-механизаторларнын, малчынарнын нинти чөмөнниге болгаш садыг талазы-биле хандырылганын эки организаастап турар садыг организаастаар, совхозтар болгаш колхозтар республикада эвээш эвес. Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чыны» колхозтун Сесегеде хову турлаанда механизаторларнын столовазы тараажыларга эки шынарлыг чөмүн белеткеп, шөлдерде чер чарып, тараажы чаштырып турар механизаторларга нинг чөмүн ол черинге чедиргип берип турар. Улуг-Хем районун «Улуг-Хая», Кызыл районун «Көк-Тей» совхозтарын, Танды районда «Коммунизмнин херели» колхозтун хову-трактор бригадаларында столова-лар база үлгелергил ажилдап турар.

Малчынарнын часкы, чайгы үелерде бараан-биле хандыраарын план-графиктерин чамдык садыг организаастаар амандал эгелеп тургузуп турар. Бо талазы-биле Бай-Тайга, Өвүр, Бин-Хем районларын, Арыг-Узунде, Кур-Черде ажилдын кооперацияларынын ажылы элзеп эки. Олар автолавкаларны чөп ажыглаарында аңгыда, малчынарже үчүшкүнерин кылып, оларнын хергелелерин өөрешин көрүп, чачыгларын чыкп ап тургаш, барааннары чедиргип турар.

Көдээ чопну, ылангын малчынарнын болгаш механизаторларын барааннар болгаш аш-чөм-биле хандыраарында эки чүүлдер хей, садыг ажилдакчылары олчү күжүн салып турар болза-даа, бо айтырыг чогуур негелде чедир шийтирелеттинмейн турар. Хову турлагларынын чамдыгында столоваларнын аш-чөмүнн шынары кулу, ассортиментти кызым, колхоз, совхозтарын четче хандырабайн турарында картофель, ногаа, сүт, үе аймаа чамдыкта чок болур, чөм белеткээр мергелдиг кижилер чедишпес таварыглар бар.

Малчынарнын хандырылганын ап көөргө, чамдык черлерге автолавкалар үр үеде барбас, азы ажилдын чугула үезин барымаалавайн, чүгдө шалын алыр үе манаар чоруктар хей. Көдээ садыгларга, автолавкаларга малчы кижиге херек барааннарын дыка хей чок болурунда оларнын хомудуп турары черде чөпүт. Ол ышкаш үнүшкүнүгү садыглаашкын калбарлардан туржук, чамдык черлерде сөөлгү үеде соксап турар.

Шынарнын болгаш ажыгтыг чоруктун беш чылыч кирген тараажылар болгаш малчынар шалыч эзу-биле күженишкенин ажилдап турар. Оон-биле хергелештир хандырылгала талазы-биле оларнын хергелелери болгаш негелделери база улгайды. Ону улам долу хандыраар республиканың кооператорларын, колхозтар, совхозтар удуртукчуларынын чугула сорулгаларын бирээш. Манаа хамаарыштыр СЭКП-нің XXV съездинин «Кижинин хүн бүрүдө хергелелерин хандыраары-биле холбашкан бүгү-ле чүүлдерге хамаарылганы шийтирелин-биле экижидеринин» чугулазын демдөлзүн ажил-херекке удуртулга болдураар чугула.

Хову турлагларында, фермаларда столовалар, буфеттер, киосклер болгаш автолавкалар чүгдө чугула кампанияларда эвес, а харын доктаамал эки ажилдап, план-графиктин барымаалаан, барааннарын болгаш продуктуларынын шынары экижээп турзун дээш, кооперация садынын ажилдакчылары, ажил-агылдар удуртукчулары боттут ажилдарны чоруктап турарын партия организаасталары, Советтер кичээнге алыр үжүрлүг.

Енисейин Ленин орденниң пароходствоунун Кызылдар районолуун чынында эрик кырыкта эртенде эгелзеп, дыка хей кижилер дүң чыгып, Улуг-Хемин ору түлүктөп, чоктаан теллохтарын согурап, оору турганар. Ону бич чылдың баштайгы чымын экижидеринин Тываның хемчирелерин эгелзеп ол. Бо чымын олар экижидеринин эртен чымыннан үн ховук эрте эгелзеп.

Шуушкан судноларын «Б-272» туер-судно бар чорал. Ол дээрже барык беш ай азыг үенин илгилде Хүт утарынын эгелзеп чөмө-рөлгө бижыгылап, туруп алгаш Кызылдан барган салдыкты судноларын, барыларын утарыны эртер көдүрер тускай судно-дур. Ону хем флоттун хоочуну Н. В. Нугин башкарып чоруккан.

Тываның хемчирелери онгу беш чылдың экижидеринин илгиле күженишкенин белеткелерин. Олар бүгү сөтте-белеткел ажилдарын доктаатканында кып ховук эрте коопкан. Экижидеринин дүрүзүдө хоочун улус ажил-агыл чүжүгүн чедиринин график-хуусаларын тус-тус организаасталар-биле керешин дугаар доктааткан.

Енисей пароходствоунун судноларының капитаны Н. В. Нугин.

Ак-көк хемге эжиндирип...

Олар бо чымын Токумун 128 муң кубометр түдүг мыйкын болгаш 700 муң азыг топпа алыр-бүрү чүжүктү Хүт утары алыр соорту чедирер ужураут.

Пароходствоун Кызылдар районолуун ажилдакчылары онгу беш чылдың кол негелдеш — бүдүрүлгенин акжыгтыг угааттырар болгаш пиларыг болдураарыг улуг кичээлгил угааттырарын шийтирлзеп. Чогууна оон учурунда сөптөгө ажилдарын үезинде судноларын экижидеринин аразында социалык чарыг улам калбарган. «Заря-22» теллохотун бичи штурманы Г. Молодых, «МВ-237» теллохотун бичи штурманы А. Путигев оларнын улурткан септечилер бригадалары чарыгын бичи черин элзеп келген. Тус-тус кижилердеп социалык чарыгтын мурунку одурууна токар А. Берков, тооачы С. Овнев олар кирген.

Септечилер төргөштерин техникти өөрелдиге 50 азыг кижилер хандыраар турган. Кызылдың районолуун Енисей пароходствоунда олар-ондак чок ажил дөң чирин элзеп, мактал-мөңгүлзү ап келген. Эң манаа калыптан-механик Кирялов, калыптан-механик коммунист Романов, капитан-механик Нугин олар олар-ондак чок ажил дөң Енисей пароходствоунун Хүтүдө бичи-тер-биле шийтирлзеп.

Тываның хемчирелери 1976 чылда дыка хей ажилды кылып, Ылантын Токумун салдыр мыйкын чамдыгын чаа Шагаан-Арыгке эрттир бадырар деп турар. Ол ышкан кылар-чар материалдарын, түдүг болгаш аш-чөм чүжүгүн дыка хей дөң келээр. «Заря-191» деп чаа пассажир теллохотун ажилдап эгелзээр-биле холбаштыр пассажирлер аргыштырлаан база көчүрүр. Ону эртенде элзеп анык экижидер — капитан В. Васильков, оон дузалыгы — В. Когушев олар хуурап алган.

— Хем флоттун чаарыглар, негелдештер болуру? — деп, Кызылдың районолуун начальниги О. В. Петровтан айтырдым.

— Бистин хем флотуна негелдештер болуру. Красноярск ГЭС-тин планналы болгаш Саян-Шушенск ГЭС-тин түдүг дөң чарыгтар «Р-96 А» дээр судно келир ужураут. Красноярсктин судно-дур бүдүрүлгенин кылып турар илгил суднолар 300 айт күштү. Тывада ажилдап турар «МВ-150» маркалыг 150 айт күштү судноларын үстүдө теллохоттар чоорту созуур анаар. «Р-96 А» дээрже Устүт — Енисей пароходствоунун ажилдап эгелзеп судноларын лорт дугаар болуру-дур. Шаала, 15 чыл мурун, «БМК-90», оон соонда «БМК-150» дээр судноларын Кызылдар районолуун ажилдап турган. Азы үеде бистер «МВ-150»-перинг дулазы-биле чүжүгүн соорту турар-дур бис.

Ону беш чылдың баштайгы чымын экижидеринин илгиле бистин районолуун 25 саныг судно ажилдаар. Хемчирелер бо беш чылды чаа суднолар-биле эгелзеп турар. Ынчангаш оларнын соорту чүжүгүн хемжээп-даа улуг, кылар ажилдары-даа ажилдап турар.

Енисей пароходствоунун судноларының капитаны Н. В. Нугин.

ТУРАСКААЛЫ МӨНГЕЖИИР

Фашист Германияны чыла шапканыннан бээр 31 чыл болган оон бүгү чурттуң амыкты чоптары калба-биле демдөлзеп эрттирген. Байырал хүнеринде байыскал Кызылдың Ленин шийтир-гаскалга база Ада-чурттуң Улуг дайымын калды-бергелер чыдарында фронтта амыкты бергендерге турскаалга чектер салырып дуулаалары болгаш митинг болула.

Байыралдык улуг Ленин ийи турскаалын тургускан дөңгөш. Манаа чектер салгынын соонда Кызылдың амыкты чоптары болгаш Кызыл гарнизонун шийтирлзеп митинг болган. Ында тургускан трибунага республиканың партия, совет ажилдакчылары, Ада-чурттуң Улуг дайымын ветераннары, бүдүрүлгенин мурапчылары, хоорайнык хей-инишкенин төлөөлери үнүп келген.

Митинг ажилды хоннар депутаттарынын Кызыл хооруксомуун дарагы Ш. Д. Куулар ачыктап. Улуг Тийлелгениң 31 чыл болган оон таварыштыр партия обкомунун бороонун, Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун болгаш Министрлер Чөвүлелинин база СЭКП Кызыл хооруксомуун болгаш хооруксомуун өмүс-нөңдөп байыскалдын болгаш республиканың бүгү амыкты чоптары байыр чедиргеп, республиканың илерт комиссары М. В. Котеленинге сөс берген.

Фашизм амыла шаарында бистин чуртувустун бүгү аустарынын орес-мадырыг оолдар, кыстарынын база тым ажилдакчыларын килерин үзүп, бистин чоңуустуң Тийлелгеге чедир өрткөн оруунун дугайын ол тодаргай чугулап. Тываның амыкты чоптары, Кызыл гарнизонун дайынчыларыга байыр чедиргеп.

Индирде Ада-чурттуң Улуг дайымын кырыкчык, Совет Экижидеринин Мадыры П. Н. Макаренко. Тулчуу-кунуун илгил шөлдеринге калды дайындап чоруп турган эң-өрүңүн дугайында сактышкыны оон чугулаан. Совет улустун хосталган, хамаарышпас чоруп дөң амыктын берген мадырларын турскаалы кезеде мөңгө-жир деп, ол демдөлзеп.

— Манаа үем кижилер дайын дугайын чүгөш манаар, кинолардан, хоочуннарын сактышкынылардан билдир. Илгилдештер адааларын мадырлыг херези амыкты төлөтпө-биле уламчылан чоруп бис — деп, митингте чүгө чугулаан асосотелге заловуң амыктын В. Р. Хулай-оол саналып эгелзеп. Ону беш чылды хуусаа бөтүндө күсүрлер дөң коллективниң кайы хире күженишкенин ажилдап турары база адалдыг хуурааларын чедишкенин боттаны турарын ол дыңдаган.

Кызылдың күрүңгөш бичи институтун студенттер Н. Оон ас-кекинг ажилдап дөң Коммунист партияга, Совет чазакка өөрүн чедиргеп.

Митинг доозулган. Совет Экижидеринин гимнин аңгылап.

Митинг ажил соонда Кызыл гарнизонун дайынчылары чыскаалы болган.

ЧУРУКТА: митинг үези. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Енисей пароходствоунун тос бүдүрүлгелерин аразында бо чымын социалыг чарыгында тилкелер болуру дөң Кызылдың районолуун коллектив экижидеринин баштайгы хүнүдүн эгелзеп, сорук кырыкчык ажилдап килерген. Хемчирелер планга негелдештер социалыг хүлээлгени алган болгаш партиянын XXV съездинин салган сорулгаларын амыдалга боттандыраары боттарынын төлөтүг үзүп кырыкчыкты шийтирлзеп. Бүгү ажилдарын аразында социалыг чарыгтын организаастаан. Оон түпкүлдерин чогуур үелеринде доктаамал үндүр.

Енисей пароходствоунун хоочуннарын бирээш В. Тарелениге баштапкан ады судис. Бин-Хемин ору Хүт утарыгча улаащ, экижидер чоруккан. Енисейин үстүг алымында бо чылдың экижидерининин тугун кодурган.

Т. МОНГУШ.

ЧУРУКТА: муракч ажилдакчы капитаны Н. Нугин бис оон дузалыгы В. Гаранин. Часкы суг оруу ажилдап турар.

КЫРГЫЛАДАГА БЕЛЕТКЕЛ

Шээр мах кыргыздамы — улус ажил-агылда база бир чугула кампания. Чөөн-Хемчик районун колхозтары болгаш совхозтары онгу кыргыздамы барык доозар четкен. Ленин аттыг колхозтун өңүчү 2210 азыг, майның эгелзеп чедир 2111 өшкүдө 1012 кг дүктү ажаап алган.

Сат Байыр-оол ышкан чамдык малчыларын көдөп өткүзүп баш буруу 700 грамм ажыг дүктү кыргызкан. Шала орайтап, биче эрте эгелзеп болза оон-да арбын ажаап алыр аргалыг турган.

Кыргызда хүнеринде тилкел ажилдап турган. Организаастаан социалыг чарыкка тилкелч болганнарын мактаары база күзөгит: Х. Лак — 260, С. Дүктү — 224, С. Суудүй — 210 өшкүтү кыргызкан.

Ленин аттыг колхоз бо чылдың 13830 хойву кыргызкан, оон күрүңгө 300 центнер алдын дүргөштер дугаар пазыныг. Ол бүгү ажилдакчы чедишкенин болуру кышам чамдык белеткеден болгаш организаастыг удуртулгандан чугула хамалары.

Колхоз төвүндө кыргызда ажилын комсомолчу О. Байыр-оолга удурткан аяк оорганнастыг чорудуп турар. Кыргызда аргалдыг тургускан, ында 24 хачы бар. Оон ылай анаа хол хачымы 30 киж ажилдарын пазыныг.

Ажылдын графиктин көдөп баштаар черинин хуураалыг чугулапкан. Ажылдын бүгү хемчирелерин аяк-биле: кыргыз, сортап ылааар, пресстеп шарымы, соортуп дугаар кижилерин тус-бүрү бижыгалап. Уругаар аяк-биле тургузарын, нинти чөмөннигени организаастаары база эгелзеп. Зооветеринария ажилдакчылары кодапнарын кыргыздар элзеп чуруму кылып турар.

Партиорганизациянын агит-коллективинден билин шыраак, азым дүрүлгалыг эштерин кыргызда пазытууда база бижыгалап. Көргүзүп самбыраан, хана паралаган билеткээр, көсүк агитацияны өскө-даа хемчирелерин дериг хемчегелери чорудуп турар.

Хей кыргыздамы майның ортан үезинде эгелзеп планна. Бо хүнерде тогалаан (дүшөө) дүк чымын кодон бургууде организаастаан.

О. АРАКЧАА.

ИЙИ САЛГАЛДЫҢ УЖУРАЖЫЛГАЗЫ

Ада-чурттуң Улуг дайымын гитлерия Германияны болгаш япон милитаризмин тилкелешкен бээр 31 чыл болган бүгү совет улус, амыкты социалыг чурттарын амыкты чоптары, деп-билеткел кижилер төргөштер калба-биле байырап эрттирген.

Байырал бүдүрүлгө Кызылда Иолитинг чырымын бажыныкта хоорайны аныктыры Ада-чурттуң Улуг дайымын хоочуннары-биле ужурашкан.

Дайымын хоочуннары болгаш аныктар залды доолур одурулкан. ВЛКСМ Кызыл хооруксомуун бичи секретары Б. Байыр-оол кезээп акжыктап, хоорайнын шерг комиссары В. А. Озёрскинге сөс берген.

Комиссар Ада-чурттуң Улуг дайымын совет кижилерин мадырлыг демселенин, тилка патриоттук шийишкенин бөз ол ышкан фашист эгелдештерин чыла шаарында тыва эки турачыларын килерген үзүп дугайында аныктарга солук кылдыр чугулаан. Совет Экижидеринин Мадырлары Л. Н. Ефимов, Н. Н.

Макаренко, кызыл партизан чорал П. К. Мартынов олар дайымын кадыг-берге чылдарында совет кижилерин мадырлыг чоруктарынын дугайын чугулапкан, амыкты салгандык аныктарында адалдыг чылап берген чарыктыг орун хажыды баштай, коммунист түдүг тургузарынын херезге боттарынын төлөтүг үзүп бээр күзеп, чачыг-сөзүн берип, Тийлелге хүв-биле байыр чедиргеп.

Тывалык эки турачыларын өрткөн дайымы оруктарын дугайын дайымын хоочуну Тонтак Хорун-оол ояч Таржа солун кылдыр чугулаан.

Ажылды чопну шерг-патриоттук мөң-шылда кижилеринде илгилдеш килерген дөң Совет Экижидеринин Мадырлары элтер Чүргүй-оол, Макаренко, Ефимов болган өскө-дөң да дайыл хоочуннарын турскаалдык мадырлар республиканын шерг комиссариатынын политикти кылдынын начальниги С. Б. Хисамиденов тым сип, кезээп кырыкчыктыг бичи чедиргеп.

К. ХЕРТЕК.

